

4.1 *Pikavippi.* Tarkastellaan ensimmäisten laskuharjoitusten tehtävää 6. Laske pikavippifirma Stratan tuoton

- (a) ehdollinen odotusarvo ehdolla, että Antti maksaa lainansa korkoineen.
- (b) ehdollinen odotusarvo ehdolla, että kumpikaan ei jätä lainaa kokonaan maksamatta
- (c) keskihajonta.

4.2 *Indikaattorisatunnaismuuttuja.* Diskreetin tn-avaruuden (Ω, P) tapahtuman $A \subset \Omega$ indikaattori on $\{0, 1\}$ -arvoinen satunnaismuuttuja

$$1_A(\omega) = \begin{cases} 1, & \text{kun } \omega \in A, \\ 0 & \text{muuten.} \end{cases}$$

- (a) Selvitä 1_A :n jakauma.
- (b) Laske 1_A :n odotusarvo ja varianssi.
- (c) Selvitä satunnaismuuttujan $Z = 1_{A_1} + \dots + 1_{A_n}$ jakauma, kun oletetaan, että $1_{A_1}, 1_{A_2}, \dots, 1_{A_n}$ ovat riippumattomat ja $\mathbb{P}(A_i) = p$ kaikilla $i = 1, \dots, n$.
- (d) Laske Z :n odotusarvo ja varianssi.

4.3 Olkoot $X, X_1, \dots, X_n$ samoin jakautuneita riippumattomia satunnaismuuttujia ja määritellään *otosvarianssi* kaavalla

$$v = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2,$$

missä $\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ on *otoskeskiarvo*. Osoita, että

$$\text{var}(\bar{X}) = \frac{\text{var}(X)}{n} \quad \text{ja} \quad \mathbb{E}[v] = \text{var}(X).$$

Jatkuu seuraavalla sivulla...

4.4 *Suurten lukujen laki ei aina toteudu.* Tarkastellaan kahta riippumatonta kokoelmaa satunnaismuuttujia, joille pätee

- $\{X_1, X_2, \dots\}$ ovat riippumattomia ja samoin jakautuneita, ja $\mathbb{E}(X_1) = 1$.
- $\{Y_1, Y_2, \dots\}$ ovat riippumattomia ja samoin jakautuneita, ja $\mathbb{E}(Y_1) = 2$.

Heitetään aluksi kolikkoa ja määritellään

$$S_n = \begin{cases} X_1 + X_2 + \dots + X_n, & \text{jos saadaan kruuna,} \\ Y_1 + Y_2 + \dots + Y_n, & \text{jos saadaan klaava.} \end{cases}$$

Näytä, että

- $\mathbb{E}(S_n/n) = 3/2$.
- $\mathbb{P}(|S_n/n - 3/2| > 1/4)$ ei suppene nolnaan kun n kasvaa.
- Onko ylläoleva havainto ristiriidassa suurten lukujen lain kanssa?

4.5 Olkoot X ja Y satunnaismuuttujia, joilla on äärelliset odotusarvot. Osoita, että

- $\mathbb{E}[aX + bY] = a\mathbb{E}[X] + b\mathbb{E}[Y]$ ja
- $\text{var}(aX + b) = a^2 \text{var}(X)$,

kun $a, b \in \mathbb{R}$.